

Afdeling for Antropologi og Etnografi,

Aarhus Universitet,
Moesgård, 8270 Højbjerg

ANTROPOLOGI & ETNOGRAFI, kandidatuddannelse, 2005-studieordning

Fri, skriftlig projektformulering i **Organisationsantropologi**

v/ Jakob Krause-Jesen & Charlotte Jonasson

Bedømmelse: Intern censur, 13 skala

Omfang:

Individuel: Max.15 sider á 2400 enheder

Enheder i alt i opgaven: _____35107_____

Eksamenstermin: Sommer 06

NAVN: Dina Friis Jensen

Årskort nr.: 20013582

Emne: Forandring.

*Redegør for forandring som det kommer til udtryk hos Rosabeth Moss Kanter og Christopher Grey.
Diskuter på baggrund af disse hvordan forandring og reaktioner på forandring kan forklares som
gensidigt forbundne set ud fra et antropologisk perspektiv*

Opgaven afleveres: 19. juni 2006 i 3 eksemplarer **senest kl. 12.00 i sekretariatet**

Opgaver, der afleveres efter dette tidspunkt vil ikke blive accepteret, medmindre studienævnet forinden har bevilget dispensation fra afleveringsfristen.

Klagemulighed: Klage over eksamen - skriftlig som mundtlig - kan indgives af den studerende til institutionen (Dekanen). Klagen skal være skriftlig og begrundet. Klagen skal indgives senest 2 uger efter, at resultatet af prøven/eksamen er bekendtgjort.
(Jvf. Bekendtgørelse om eksamen ved universitetsuddannelser, Videnskabsministeriet, bekendtgørelse nr. 867 af 19. august 2004).

Indledning.	2
Forandring; Noget man er underlagt eller noget der skabes?	3
Et antropologisk bud på en middelvej.	6
Forandring forklaret vha. en model.	7
Barths generative model.	10
Konklusion.	13
Litteratur.	15

Indledning

”Forandringer spørger ikke om lov – de kommer bare. Vi lever i en tid, hvor vi oplever flere forandringer end nogensinde før. Hvordan reagerer vi mennesker individuelt og kollektivt på forandringer og hvorfor? På hvilke måder er det mon muligt at navigere igennem forandringerne, så vi både udvikler os som mennesker hver især og sammen og er forandringsparate” (a) Sådan lyder en ud af mange kursusbeskrivelser omkring forandring og håndtering af virksomheder i en turbulent tid. (for flere eksempler se b – d)

Man fristes til at sige, at aldrig har der været så mange kursustilbud med fokus på håndtering af udefrakommende forandringer som nu. Men som denne opgave vil komme ind på, er påstanden om, at vi lever i en tid med større, voldsommere og mere groteske forandringer end nogensinde før, mit udgangspunkt for en diskussion om, hvad forandring egentlig vil sige, og hvilken konsekvens den har, alt afhængigt af hvordan man definere den.

I denne opgave vil jeg med udgangspunkt i to forskellige definitioner på forandring diskutere, hvordan man kan tilvejebringe en forklaringsmodel, som kan rumme både de udefra kommende forandringer og den personlige reaktion på disse.

Min hypotese er, at disse to ting ikke kan adskilles, men i stedet hænger uløseligt sammen og gensidigt påvirker hinanden. Dette vil jeg gennem opgaven argumentere for.

Først vil jeg se på to forskellige syn på forandring. Det første omtaler forandring som noget udefrakommende, man må forholde sig til for at overleve. Her refererer jeg til Rosabeth Moss Kanter (1989). Dette vil jeg sammenholde med et andet syn på forandringer, som noget der skabes det vil sige som en konsekvens af handlinger. Dette kommer til udtryk gennem Christopher Greys syn på forandring (Grey 2003). Med udgangspunkt i disse holdninger vil jeg se på et antropologisk syn på teknologi, som det kommer til udtryk hos Margareth Lock, der forsøger at indramme både kimen til og konsekvensen af forandring som to ting, der gensidigt påvirker hinanden (Lock 1998). Derefter vil jeg rette blikket mod Warner W. Burke, som på et teoretisk plan forsøger at opstille en model for dette, ved både at inddrage svar på, hvordan forandring kommer ind i virksomheder som noget eksternt men også hvordan den derefter indkorporeres som noget internt (Burke 1992).

Med udgangspunkt i Burkes model vil jeg se på validiteten af en forandringsmodel. Her vil jeg inddrage Barths generative model som et antropologisk analytisk bidrag. (Barth 1966). Som vi skal se, argumenterer Barth for, at forandringer og reaktioner på forandringer er direkte forbundet.

Forandring;

Noget man er underlagt eller noget som man selv skaber?

Både Rosabeth Moss Kanter og Christopher Grey forholder sig til forandringer og deres konsekvenser for virksomheder. Kanter skriver ved hjælp af en analogi, om hvordan virksomheder deltager i et olympisk mesterskab, hvor man må følge med udviklingen og håndtere de forandringer, man påvirkes af rigtigt, hvis man vil vinde. Hun forholder sig til forandringer som en hurdle, man må overkomme for at nå fremad i mesterskabet. Hun siger: *"Rapid change in the business environment makes the Olympic contest sometimes resemble the croquet game in Alice in wonderland. [...] It is impossible to win a game like that by using the old corporate ways"* (Kanter 1989: 344) Kanter mener, at det er tid til fornyelse, hvis man vil sikre sig succes i virksomheden. Man kan ikke ignorere det fact, at det er tid til forandring. De gamle arbejdsmåder er forældede, og nye må til.

Greys tilgang til forandring er mere kritisk. Han tager udgangspunkt i den litteratur, der ifølge ham konsekvent forholder sig til forandring som et ubestridt fact. Selv mener han, at forandringen i virkeligheden er en konsekvens af folks stræben efter at fremstille den tid, de lever i, som noget ganske særligt. Forandring er altså noget, der skabes. Han siger: *"Chance is not something to which organizations must respond but is instead an outcome of organizational actions"* (Grey 2003: 1) Grey er altså uenig med Kanter, om hvad forandring dækker over.

Et af problemerne med konceptet forandring er ifølge Grey, at den tages for givet, og at alle behandlinger af forandring forholder sig til det, uden dog at stille spørgsmål ved forandringen selv. I stedet beskæftiger de sig kun med konsekvensen af den. Ved hjælp af eksempler fra litteraturen om ledelse og forandring gennem de sidste 20 år viser han, at stort set alt litteratur tager udgangspunkt at "lige nu sker der forandringer som aldrig før". Problemet med denne litterære gentagelse af forandring som noget større end før er, at det skaber en udfordret consensus omkring forandring som et fact (Grey 2003: 3)

Denne påstand finder også sit belæg hos Kanter, som skriver følgende om arbejdets organisering i dette årti ¹: *"We are witnessing crumbling of hierarchy a gradual replacement of the bureaucratic emphasis on order uniformity and repetition, with an entrepreneurial emphasis on creativity and deal-making. But at the same time we are also watching new societal dilemmas arise in the wake of*

---

¹ Omhandlende 90erne. Fra bogen: Mastering the challenge of strategy, management and careers in the 1990s

this change.” (Kanter 1989: 355) Kanter viser med ordvalg som at ”vi er vidne til,” at hun mener, der er tale om facts. Hun beskæftiger sig, som Grey pointerer ikke med forandring i sig selv, men derimod kun med konsekvensen af den. Hun taler om forandring som noget, vi alle bør forholde os aktivt til. Dette illustreres også af overskriften på hendes artikel, som udgør konklusionen på en bog om arbejdsledelse i 90erne. Overskriften lyder: ”A Call to Action.” Kanters projekt er således at opfordre alle til at forholde sig til den tid, de lever i lige nu, for ikke at tabe i olympiaden.

Grey argumenterer for sin kritik af litterære bidrag som Kanters ud fra et logisk syn på tiden. Her fremhæver han kriminalitet som et eksempel: På trods af at man synes, kriminalitet er noget, der bliver værre og værre, så er det i virkeligheden ikke kriminaliteten, men derimod folks evne til at forstå den, der gør den til ”værre end nogensinde før”. Han argumenterer for, at der langt tilbage i historien har været den holdning, at ”for 20 år siden var der ikke så meget kriminalitet som nu. Den gang var der orden stabilitet og mere moral end i dag.” Han kommer derefter frem til, at fremstillingen af fortiden virker stabil, fordi vi kender den, mens nutiden virker kaotisk og derfor fremstilles som noget helt særligt. Denne påstand finder vi også belæg for i Kanters artikel. Hun argumenterer for, at en ny æra er på vej. Hun modstiller den tidligere bureaukratiske arbejdsorganisering med den post-entreprenurisk. Pointen er, at denne postentreprenuriske måde at organisere arbejdet på ganske vist er frivillig, men dog nødvendig at skifte til for at følge med tiden. I en længere diskussion sammenholder hun den bureaukratiske og den postentreprenuriske arbejdsorganisering. Her fremstiller hun bureaukrati som: ”*Repetition oriented -seeking efficiency through doing the same things over and over again*” og den Postentreprenurisk måde som ”*Creation oriented seeking innovation as well as efficiency*” (Kanter 1989: 353) Hun forsøger at sammenholde de to former, men med hendes farvede ordvalg gør hun også tydeligt opmærksom på, hvad der er godt og skidt. *Over and over again* er lyder negativt, fordi det har konnotationer af noget upraktisk, mens det modsatte *efficiency* er positivt ladet. Hvilken organisation vil for eksempel ikke gerne være effektiv? Ligeså modstilles *gentagelse* med *skabelse*, igen en fremstilling med ladede værdier. Dermed siger hendes fremstilling af arbejdsorganisering også noget om hendes syn på nuet i forhold til tidligere.

Hvis vi her vender tilbage til Greys kritik af forandringslitteratur, der fremstiller nuet som noget revolutionerende, mens fortiden er simpel, ordnet og overskueligt, så finder vi også belæg for denne fremstilling hos Kanter, når hun beskriver den gamle bureaukratiske måde at organisere arbejdet på. Hun siger: ”*The very rigidity of the transitional corporate bureaucracy also provided a measure of*

security ; If people had to "know their place" at least the place was relative stable and unchanging from day to day and year to year." (Kanter 1989:: 356) Fortiden var altså stabil og uforanderlig.

Ud fra disse eksempler vil jeg give Grey ret i sin påstand. Men Grey går videre og kommer med en forklaring på, hvorfor tiden i dag opfattes som mere hektisk og i forandring end fortiden. Hans første argument er af logisk karakter: Han siger:

"Who is to say that the changes associated with the microchip are faster and more reaching than those associated with the printing press? [...] Is it possible to attribute causation to particular technologies anyway given that these are a part of a network of social relations which are part and parcel of the inventions and discoveries to which they give rise?" (Grey 2003: 5)

Greys pointe er, at det billede, vi har af, at vi lever i en tid med større forandringer end nogen sinde før er ikke noget, der kommer udefra, sådan som Kanter argumenterer for. I stedet er det ifølge Grey en konsekvens af den måde, vi tolker og omtaler nuet på. Denne omtale konstruerer så at sige virkeligheden som mere foranderlig end før. Dette er hans andet argument. Han siger:

"If we collectively construe our times as being characterized by rapid change, then we are likely, through acting on that belief, to render it self-fulfilling, so that the discourse of change is real in its effects" (Gray 2003: 6)

Dermed mener Grey, at den tid, vi lever i og karakteriserer som "i mere forandring end nogensinde før", i virkeligheden er forårsaget af vores egen fremstilling af den. Forståelsen af forandring skabes ifølge Grey af, at vi ser fortiden som stabil, fordi den er overskuelig. Han argumenterer blandt andet ved hjælp af sin fars og farfars livshistorier, som han fremstiller som kaotiske, mens han siger, at bøgerne, der omhandler den tid de to mænd levede på, fremstiller den som langt mere enkel og overskuelig. Han siger *"I don't think that either of these men would recognize the picture of the post war stability found in the textbook. "* (Grey 2003: 5)

Ud fra Greys synspunkt er forandringer altså ikke noget, der kommer udefra. Det er noget, vi skaber igennem vores handlinger, tolkninger og fremstillinger af nutiden. Forandring er så at sige en social konstruktion. Han siger: *"Change is better understood as a construction effected but the interplay (and its unintended consequences) of organizations themselves. To say it is a construct is not to say it is unreal, but rather that its reality is an effect of organizational practices, rather than a precursor of those practices"* (Grey 2003: 8)

På baggrund af dette kan vi sige, at Kanter mener forandring er noget der kommer udefra, hun beskæftiger sig med det som en fact. Hun forholder sig i stedet kun til konsekvenserne af forandringen, når hun ser organisationerne som nogle, der nødvendigvis må forholde sig til disse forandringer for at overleve. Grey mener derimod, at forandringerne skabes ud fra den måde, vi forstår og fremstiller nutiden, og dermed at det er en social konstruktion. Han påpeger det problematiske i at tage forandring for givet som en fast ting, som folk blot er underlagt.

Et antropologisk bud på en middevej

Med udgangspunkt i Kanter og Grey vil jeg inddrage et antropologisk syn på forandring, som forsøger at rumme både forklaringen på forandring men også effekten. Disse to ting behandles ikke som to uafhængige processer, tværtimod er de dialektisk forbundet.

Mit eksempel tager udgangspunkt i synet på teknologi. Indenfor antropologien har en gren fokuseret på teknologi og dens konsekvenser. (Law 1992, 2004; Latour 1992; Roepstorff 200, 2003, Lock 1998)

Denne gren bidrager med en forklaring, der på mange måder rummer både Kanters syn på forandring, som noget man konstant må forholde sig til og revidere organisationer på baggrund af, men også Greys påstand om billedet af nuet som noget, der er socialt konstrueret.

Synet på teknologi yder en forklaring, der inddrager både ny teknologi og dets konsekvenser som et dialektisk forhold. Her skal vi se, hvordan Margareth Lock forholder sig til nye reproduktionsteknologier og deres konsekvenser. (Lock 1998) Lock argumenterer med udgangspunkt i antropologisk litteratur for, at teknologien konstruerer nye sociale relationer og kontekster ved at åbne op for nye måder, folk kan agere på. Samtidig skaber folks strategiske handlen og valg rum for teknologien. (Lock 1998: 32)

Der sker for eksempel en forandring i form af nye muligheder for at skabe liv, ved indførselen af nye teknologiske muligheder for at afhjælpe barnløshed. Denne forandring har den konsekvens, at folk begynder at få en anden opfattelse af, hvad liv er, og hvordan det skal forstås. I kølvandet på den nye teknologiske forandring skabes også nye forståelser for, hvad der er at betragte som naturligt og ikke-naturligt. Og dermed også hvad der er rigtigt og forkert. Det er på baggrund af disse nye opfattelser, der dannes basis for hvordan den næste generation af nye teknologier opstår, netop fordi en ny verden og nye behov opstår. Således konstruerer teknologien nye sociale relationer i form af

nye definitioner på rigtigt og forkert, mens folks nye opfattelser er med til at skabe rum for, hvor det er givtigt at arbejde videre med teknologien og dens muligheder.

Lock griber således om forandring ved at vise, at selv om forandringen kan virke som noget udefra kommende, så er reaktionen på forandringen med til at påvirke, hvordan yderligere forandringer kommer til (Lock 1998). Dermed forholder hun sig ikke til forandring og reaktion på forandring som to adskilte ting, men derimod ting, der gensidigt påvirker hinanden i en uendelighed.

Hvis vi holder det op i forhold til Grey og Kanter, er det altså ikke relevant at afgøre, hvorvidt forandring i nuet er noget udefrakommende, man skal forholde sig til, som Kanter mener, eller hvorvidt det er noget, man skaber i kraft af sine handlinger og fremstillinger, som Grey argumenterer for.

Ved at inddrage Lock som et antropologisk perspektiv på teknologi, som jo i høj grad er med til at skabe forandringer, ser vi, at både Kanters og Greys syn på forandring har sine belæg, men at det at adskille forandring og konsekvenser af forandringer ikke er nødvendigt. Ifølge Lock må man i stedet se på begge dele som et samspil af ting, der gensidigt påvirker hinanden.

Forandring forklaret vha. en model

Et andet bud på forandring finder vi hos Warner W. Burke. Med belæg i en stor mængde indsamlet litteratur om ledelse og forandring i virksomheder forsøger han at stille en generel model op, som kan forklare forandringer i organisationer. Denne model rummer forklaringer på, både hvordan forandringerne kommer, og hvordan de derefter tackles. Han formulerer sit projekt således: *"We are attempting to provide a causal framework that encompasses both the what and the how. What organizational dimensions are key to successful change and how these dimensions should be linked causally to achieve the change goals"* (Burke 1992: 525). Hans model tager udgangspunkt i to teoretiske retninger, som beskæftiger sig henholdsvis med *Implementation theory* og *change process*. *Implementation* handler om de handlinger og opfølgninger, der må være til stedet for at ændringer får en optimal effekt. *Change process* handler om hvilke ting, der, som en konsekvens af disse opfølgninger, sker. Disse to retninger vil Burke gerne indpasse i en ny model således, at både ændringer og effekter af ændringer rummes i én og samme model. Dette gør han ved at adskille forandringer i henholdsvis *transaktional changes* og *transformational changes*. Om disse siger han: *"We postulate two distinct sets of organizational dynamics. One primarily associated with the transactional level of human behavior – the everyday interaction and exchanges that more directly*

create climate conditions . The second set of dynamics is concerned with processes of organizational transformation that is rather fundamental changes in behavior (ie value shifts)” Burkes forholder sig således til henholdsvis de udvekslinger, der sker hele tiden mellem ansatte, og de rammer, indenfor hvilke udvekslingerne sker, på baggrund af kultur og bagved liggende værdier i virksomheden. Det *transformationelle* lag af modellen er dermed et overliggende lag, der har indflydelse på de *transaktionelle* udvekslinger, der sker hele tiden, men om de to niveauer påvirker hinanden, og i så fald hvordan, kommer han ikke ind på.

Burkes artikel er fra 1992, men det meste af den litteratur, han baserer sin model på, er mellem 8 og 20 år gammelt. Men kan undre sig over, om forandring er noget, der kun bør studeres i lyset af ældre litteratur, og at han slet ikke forholder sig til noget blot fra samme årti? Derudover mangler modellen en form for empirisk belæg i forhold til, hvad han selv lægger op til. Han siger: *”What we are attempting with this article therefore is a theoretical and empirical justification of what we clearly believe works.”* (Burke 1992: 524) Den empiriske del af hans validitetskriterium (*justification*) er imidlertid ikke egne empiriske erfaringer, eller for den sags skyld resultater af modellens anvendelse i praksis. Det er derimod at de teoretikere, han anvender, har fundet empiriske belæg for deres egne påstande. Dette bruger han som belæg eller beviser for modellen. Dette kan illustreres ved et lille udpluk af hans belæg. *”Hackman and Oldman show some of the clearest evidence...”* (Ibid 538) *”Guzzo, Sette , and Katzel more recently have provided evidence that the work design does as well”* (ibid) *”...And for an impressive example of evidence see Hunter and Smith”* (ibid)

Selv siger han om sine empiriske belæg: *”The studies we have chosen to demonstrate [...] are highly selective. There are no doubt numerous other studies that both support and perhaps question our argument. The fact that evidence does exist however is the point we wish to make”* (ibid)

Eftersom han selv erkender, at litteraturen er udvalgt, og at det er muligt, at andre kilder kan være uenige, ville et empirisk belæg for modellens egne egenskaber være relevant, hvorimod det, at den udvalgte litteratur er baseret på empiriske eksempler, ikke er relevant, da den ikke siger noget om modellen i sin helhed. Som jeg vil argumentere for åbner det empiriske aspekt op for et modspil til den opstillede model og dens kategorier. Ved at bruge modellen uden at ændre den på baggrund af forskellige empirier, vil den til en hvis grad altid vise en bestemt slags billede, hvor de kategoriske inddelinger, som er repræsenteret i modellen, er afgørende, mens eventuelle andre ting ikke tages

med, og dermed ikke får lov til at modspille teorien. Dette vil jeg belyse ved at sammenligne Burkes model med aktør-netværksteori og se på den kritik, der rettes mod den.

Aktør-netværks teori har fokus på netværk samt på relationer og forhandlingerne mellem aktørerne i netværket. Fælles for aktør-netværksteoretikere som Bruno Latour (1992), John Law (1992, 1999) er, at de anser aktøren for værende såvel mennesker som ikke-mennesker – eksterne omgivelser kan således fungere som aktører såvel som strukturen eller ledelsesstrategien. Som Law forklarer det i et eksempel: Bøger, papirer, elever, tavle og auditorium er alle aktører, der er med til at forme en undervisers rolle. Alle de materielle elementer, der påvirker de sociale konstruktioner, skal derfor medtages i analyserne, for til fulde at kunne forstå disse konstruktioner (Law 1992, 4). Eftersom en af styrkerne ved aktør-netværksteori er, at der er tale om netværk, er punkterne i nettet analytisk set lige. Dermed ses strukturen på lige fod med ledelsens strategi eller den enkeltes motivation, i det omfang, at alle er med til at påvirke virksomhedens reaktion på og udbytte af forandring.

Burkes model kan ses i lyset af aktør-netværksteori i og med, at han forsøger at se på relationer og påvirkninger på tværs af forskellige kategorier. Han siger om sin model, der er illustreret som et 2 dimensionelt diagram: ” *Arrows going in both directions are meant to convey the open system principle. A change in one (or more) box(es) will eventually have an impact on all the others. Moreover, if we could diagram the model such that the model would be more circular – the hologram idea reality could be presented more accurately*” (Burke 1992: 528)

For Burke er der tale om et net af aktører, der gensidigt påvirker hinanden ligesom i aktør-netværksteori. Der er dog ikke tale om den samme analytiske ligestilling af aktøren som hos Law. Burke siger: “*Yet this is a causal model for example though culture and systems affect one another we believe culture have of stronger influence on systems the vice versa*” (Burke 1992: 528)

Alligevel er det relevant at sammenligne Burkes model med aktør-netværksteori når vi ser på den kritik Susan Leigh Star retter mod aktør-netværksteorien (Star 1991). Star argumenterer for, at et aktør-netværksteoretisk perspektiv ikke tager hensyn til ting, der ikke repræsenteres i netværket. I en undersøgelse af sygeplejerskers forhold til et nyt computersystem viser hun, at der ofte er tale om usynligt arbejde i den forstand, at hvis det ikke er repræsenteret i computersystemet, bliver det ikke set som arbejde, fordi det ikke kan registreres der. Dette udvider hun til en mere generel kritik af aktør-netværksteoriene ved at sige, at hvis der er kategorier, som ikke er medtaget i analysen eller

indtegnes i netværket, vil de ting, der ellers skulle indpasses der, ikke være repræsenteret i analysen og således være usynlige.

Hvis vi ser Burkes model som et netværk af aktører eller kategoriske inddelinger, som skal forklare forandringer generelt, vil der være chance for, at modellen ikke er dækkende for enhver virksomhed. Den vil således ikke virke som alment gyldig på trods af den store mængde af litterære beviser, han har indsamlet. Der mangler en empirisk modspil eller i det mindste nogle overvejelse omkring hvor stor almen gyldig værdi kategorierne, der er repræsenteret, har.

Selvom Burkes model virker overskuelig, kan den således ikke rumme en forklaring, der uanfægtet kan bruges på alle organisationer. Dermed tilvejebringer den ikke en forklaring på forandring i sig selv, selvom den både rummer Kanters syn på udefrakommende forandringer og Greys syn på forandring som en social konstruktion. Når den med inddelingen af begreberne *transaction* og *transformation* forsøger at dække både forandring og konsekvensen af forandring, er det stadig at betragte som to relativt uafhængige ting. Han påstår, de to ting hænger sammen, men viser i sin model ikke hvordan.

Barths generative model.

For at trække en linie mellem Burkes model og en antropologisk analytiske tilgang vil jeg inddrage Frederik Barth, fordi han har arbejdet med en begrebsmodel, der kan bruges til at se forandringer som processer.

I eksemplet med reproduktionsteknologien så vi et antropologisk bud, der rummede en forklaring, hvor forandring og reaktion på forandring ikke bør behandles adskilt, men ved at inddrage Barths generative model vil jeg komme med et antropologisk bud på, hvordan man kan opstille en model, som kan anvendes som redskab til at forholde sig til forandring og reaktion på forandring som gensidigt forbundet.

Pointen i Barths model er at undgå at tænke på sociale processer som ting, men derimod som resultater af samhandling. Dette er det samme som Grey kommer frem til. Samtidig mener Barth, at sociale manifestationer er resultatet af det, der sker, hvilket er det sammen som det Kanter kommer ind på, når hun ser forandring som noget, der bare kommer, og som man må forholde sig til, hvis man vi *følge med tiden*.

Men selvom Barths mål med den generative model umiddelbart ikke ligger langt fra Grey, så er Barths model dynamisk i og med, at den ikke blot påstår forandring er noget, der skabes, i og med at han viser, hvordan de skabes. Samtidig er reaktionen på forandringerne noget, der skaber rammer for hvilke forandringer, der muliggøres i det lange løb.

For at forstå denne dynamik skal vi se nærmere på hans model. Barths model har to niveauer, et synkront og et diakront. Det synkrone handler om de ting, der sker samtidigt, men forskellige steder, mens det diakrone handler om, hvordan disse ting udvikler sig over tid. Den synkrone model viser således, hvordan former i et fastfrosset øjeblik skabes ud fra handlinger, mens den diakrone viser, hvordan handlinger laver en feedback virkning og derigennem genererer sociale forandringer.

Hvis vi først ser på den synkrone, så tager den udgangspunkt i nuet. Den tager fat i det nu, som Grey ser som det ustabile, det vi hele tiden ser som meget værre end for 20 år siden. Det er det, som i Burkes model svarer til det transaktionelle, det vil sige udvekslinger. Burke siger om de transaktionelle udvekslinger og strategier: "*Structure has a direct impact on task requirements and individual skills/availabilities, systems especially rewards also directly affects needs and values*" (Burke 1992: 537)

Barths har et lidt andet syn på strukturerne, han siger: "*One basis for such rules may be found in the transactional nature of most interpersonal relations in the reciprocity which we imposes ourselves and others.*" (Barth 1966: 3) Barth snakker altså ikke om systemer, der skaber strukturer ligesom Burke, men derimod om at noget danner basis for den måde, folk træffer deres valg på, og dermed også basis for, hvordan folk reagere på forandring. For at finde ud af hvad der danner basis for de valg aktørerne tager, skal vi se på det andet niveau i Barths model, nemlig det diakrone

For at bygge bro mellem det synkrone og det diakrone viser Barth, at aktøren er underlagt rammer i form af det han kalder *constraints* og *incentives* som er en form for pisk og gulerod. Dette viser han ved at sige, at antaget folk har en fri vilje til at gøre lige hvad de vil, så vil der alligevel tegne sig et mønster, som de fleste følger. Dette er en konsekvens af, at vi handler inden for en slags rammer for, hvad der kan betale sig, og hvad der ikke kan. Han siger "*I hold that transformation from constraints and incentive to frequentive patterns of behavior in a population is complex, but has a structure of its own*" (Barth 1966; 2) Når Barth hævder at aktørerne har et frit valg, pointerer han, at et mønster alligevel fremkommer, og at dette er på trods af, at folk har truffet egne valg. Det, der gør, at der danner sig et mønster, er ifølge Barth, at aktørerne deler de samme *constraints* og *incentives*. Det er således disse, der danner den ramme, folk handler indenfor. Barth argumenterer

for, at over tid sker der en feedback effekt ud fra reaktioner på forandringer. Denne effekt som skabes over tid, er det, der skaber de constraints og incentives vi i nuet er underlagt og som vi handler indenfor. Både Barth og Burke snakker altså om en struktur eller ramme, men i Burkes model er denne struktur allerede fastlagt. Men her er tale om konkrete ting som fx belønningssystemer og virksomhedens opbygning, altså eksterne og konkrete strukturer og rammer, aktøren er underlagt. For Burke er disse kategoriske inddelinger forholdsvist faste og bevist gennem litteraturen, mens de for Barths konstant ændrer sig på baggrund af aktørernes egne valgs konsekvenser over tid. Forskellen på Burkes og Barths modeller ligger i, at Barths måde at forklare de strukturer, aktørerne er underlagt, er, at det er noget som aktørerne selv har været med til at skabe gennem transaktioner over tid, samtidig føles de som frivillige, fordi grænserne, for hvad folk vil vælge er indlejret som en form for værdisystem. Dette forklarer han således: *"What ever the basis for the transaction may be, through it the parties receive information indicative of each others principles and scales of evaluation. Through repeated transactions I would argue that these aspects are reinforced, and the values are applying to those presentations which flows between parties becomes systemized and shared"* (Barth 1966: 14)

Dermed samler Barth i sin model både de transaktioner, der sker i nuet, og argumenterer for, at konsekvensen af disse genererer rammerne for, hvordan fremtidige transaktioner eller valg sker, eller i hvert fald rammerne indenfor hvilke det er givtigt at handle fremover.

Som sådan er Barths opdeling i diakron og synkron, som henholdsvis nuets reaktion på forandringer og forandringer over tid, ikke meget forskellig fra Burkes opdeling af *transaktional* som udveksling i nuet og *transformational* som ændringer, der sker med værdier, over længere perioder. Men Barths model er dynamisk og bidrager med et bud på, hvordan de to ting indbyrdes påvirker hinanden, hvilket Burke ikke berører. Derudover låser Barths model sig ikke i samme grad fast på opdelingen af systemet, hvor ledelse, ekstern påvirkning og struktur som naturlige kategorier.

Burke og Barths modeller yder en forklaring på forandring, som løser det dilemma vi havde i starten med Kanter der ser forandring som et fact, og Grey der ser på forandring som en konsekvens af handlinger. Dette gør de ved at vise, at de to anskuelsesvinkler ikke er modsætninger, men i stedet to sider af samme sag. Modellerne er dog at betragte som analytiske begrebsapparater og redskaber til at forklare forandringer. De forklarer således ikke forandring i sig selv, men får derimod værdi når de anvendes i en konkret setting. Derfor løser måske nok den teoretiske strid mellem Grey og Kanter. Men eftersom Burke kun pointerer, at begge retninger skal indpasses, men ikke kommer ind

på hvordan de påvirker hinanden, mener jeg at Barths bud på en model, er bedst til at forklare forandring. Den giver et analytisk bud på hvordan forandringer opfattes, og på hvordan de skabes, og forklarer samtidig hvordan de to processer er gensidigt forbundet. Der er altså tale om en proces i konstant forandring. Jeg vil dog nøjes med at kalde Barths model for et antropologisk alternativ til Burkes model, altså et redskab mere end i sig selv et svar på spørgsmålet om *"the how and the what"* om forandringer som Burkes model ønsker at rumme. (Burke 1992: 525)

Konklusion

påstanden om, at vi lever i en tid med større, voldsommere og mere groteske forandringer end nogensinde før, var mit udgangspunkt for en diskussion omkring, hvad forandring egentlig vil sige, og hvilken konsekvens det har, alt afhængigt af hvordan man definerer det. Som vi så med Grey og Kanter, virkede deres to indlæg umiddelbart som modsætninger, der var uforenelige. Ved at inddrage et eksempel med synet på teknologi så vi, at de to syn på forandring ikke er uforenelige, men derimod gensidigt påvirker hinanden.

Gennem en diskussion af to modeller, der begge forsøger at rumme denne forening, diskuterede jeg Burkes model op imod Barths. Her så vi, at de langt hen ad vejen var enige, men at hvor Burke adskilte den i *transaktional* og *transformational*, som henholdsvis forandringer på kort sigt og forandringer på lang sigt, gik Barth videre og forsøgte at forklare, hvordan de kortsigtede udvekslinger danner basis for de rammer, som man senere vil handle under.

Hvis vi kort skal vende tilbage til den kursusbeskrivelse jeg indledte opgaven med synes jeg det er interessant at holde den op mod de forfattere jeg har diskuteret. Først nævnes det at : *"Forandringer spørger ikke om lov – de kommer bare. Vi lever i en tid, hvor vi oplever flere forandringer end nogensinde før"* Her har vi faktisk både Kanters syn på forandringen som noget vi er underlagt og Greys syn på forandring som noget vi oplever i højere grad end før.

Hvis vi kigger videre, tilbyder kurset at svare på dette spørgsmål ". *Hvordan reagerer vi mennesker individuelt og kollektivt på forandringer og hvorfor?* " Her var det interessant at perspektivere til Barth og Burkes forsøg på at rumme både den individuelle forståelse og reaktion på forandring og samtidig den kollektive påvirkning individet er underlagt.

Kursusbeskrivelsen slutter af med følgende spørgsmål: ” *På hvilke måder er det mon muligt at navigere igennem forandringerne, så vi både udvikler os som mennesker hver især og sammen og er forandringsparate?* Dette spørgsmål har opgaven ikke kunnet give et svar på. Men med de præsenterede analytiske bud i baghovedet, kunne være interessant at belyse hvordan folk selv opfatter forandringer. Altså at belyse diskussionen af forandring som den kommer til udtryk i en konkret empirisk setting, men det må blive en anden opgave.

Litteratur

(1966) Barth, Fredrik.

Models of Social Organisation. Occasional Paper, no. 23. London: Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland.

(1989) Kanter, Moss Rosabeth

Beyond the cowboy and the corporation. *A call to action. I When giants learn to dance. Mastering the challenge of strategy, management and careers in the 1900s*
New York: Simon and Schuster

(2003) Grey, Christopher

The fetish of change. *Tamara: Journal of Critical Postmodern Organization Science*, Judge Institute of Management, University of Cambridge, UK

(1992) Burke, W. Warner

A causal model of organizational performance and change
Journal of management 1992 vol. 18 no. 3 pp323 – 345

(1998) Lock, Margereth

Perfecting Society: Reproductive Technologies, Genetic Testing, and the Planned Family in Japan.
In Margaret Lock and Patricia Kaufert, eds., *Pragmatic Women and Body Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 206-239.

(1992) Latour, Bruno

Where are the Missing Masses? The Sociology of a Few Mundane Artifacts. i Bijker & Law *Shaping Technology/Building Society. Studies in Sociotechnical Change*.
The MIT Press: USA.

(1992) Law, John

Notes on the Theory of the Actor Network: Ordering, Strategy and Heterogeneity.
Lokaliseret d. 10 06 06 på www.comp.lancs.ac.uk/sociology/papers/law-notes-on-ant.pdf

(1999) Law, John

After ANT: complexity, naming and topology. Side 1-14 i Law, John og Hassard, John (red.) *Actor Network Theory and After*. Blackwell Publishers/The Sociological Review: Oxford.

(2004) Law, John

After method : mess in social science research

London New York : Routledge

(1991) Star, Susan Leigh

Power, technology and the phenomenology of conventions: on Being allergic to onions. Side 26-56 i John Law (red.) (1991) *A Sociology of Monsters? Essays on Power, Technology and Domination*. Sociological Review Monograph, 38. Routledge: London.

(2003) Roepstorff, Andreas

"Laboratoriet - Stedet for erkendelse", i Hastrup, K. (red.) *Ind i verden. En grundbog i antropologisk metode*, Hans Reitzels Forlag, s. 365-380.

(2000) Roepstorff, Andreas

"Fra det tællelige til det *fortællelige*. Noter fra et feltarbejde blandt hjerneskantere og videnskabsfolk", i Gullestad, M., Hasse, C., Otto, T.,

(a) <http://www.artebooking.dk/download/pdf/6foredrag.pdf>

(b) <http://www.ilumia.dk/foredrag.html>

(c) http://www.performex-hr.dk/script/site/page.asp?cat_id=11

(d) <http://www.ellasgalleri.dk/page.asp?sideid=6&zcs=11>